

Uppdrag att ta fram förslag till ramverk för stadsmiljöavtal med fokus på hållbara transporter i städer

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Trafikverket att ta fram förslag till ramverk för särskilda stadsmiljöavtal med fokus på hållbara transporter i städer. I uppdraget ingår att föreslå kriterier och process för urval av projekt som kan komma i fråga för statlig medfinansiering. Trafikverket ska översiktligt definiera vilka typer av åtgärder som kan komma i fråga för statlig medfinansiering, bidragsandel vid olika typer av åtgärder och lämna eventuella förslag på avgränsning utöver den övergripande avgränsningen till städer. Vidare ska Trafikverket beskriva vilka parter som ska kunna ingå sådana stadsmiljöavtal samt möjliga motprestationer från stadsmiljöavtalsparter. Trafikverket ska också redovisa en process för styrning och uppföljning samt en modell för hur avtalen ska vara utformade. De statliga medlen ska kunna fördelas i närtid (åren 2015–2018).

Trafikverket ska bl.a. överväga

- hur stadsmiljöavtalen kan bidra till att andelen kollektivtrafik, cykel och gång samt hållbara transporter ökar,
- hur stadsmiljöavtalen kan bidra till genomförandet av kollektivtrafiklösningar genom nya kostnadseffektiva transportlösningar samt kostnadseffektiv ny och tillgänglig teknik,
- hur stadsmiljöavtalen ska utformas så att de främjar samhällsekonomiskt effektiva och klimateffektiva lösningar samt bidrar till miljö kvalitetsmålet om God bebyggd miljö,
- hur stadsmiljöavtalen kan bidra till hållbar arbetspendling,
- hur stadsmiljöavtalen kan bidra till ökad sysselsättning och jämställdhet samt beakta sociala aspekter,

- hur stadsmiljöavtalen kan utformas så att ingående parter har ett helhetsperspektiv där även andra åtgärder än de som medfinansieras stödjer regeringens syfte, samt
- eventuella begränsningar som följer av lagar och regler, t.ex. vad gäller statsstöd.

Trafikverket ska också redovisa vilka projekt som bör medfinansieras med början redan under 2015 och hur dessa kan hanteras.

Trafikverket ska redovisa om och i så fall vilka befintliga regelverk som kan användas samt föreslå eventuella ändringar i dessa. Den statliga medfinansieringen ska uteslutande gå till lokala och regionala investeringar i kollektivtrafik i städer. Medfinansieringen ska inte täcka nettokostnad för drift av kollektivtrafik. Utgångspunkten är att den statliga medfinansieringen maximalt ska uppgå till 50 procent.

Uppdraget ska genomföras efter samråd med Boverket, Statens energimyndighet, Naturvårdsverket och Verket för innovationssystem. Om Trafikverket bedömer att det behövs för att nyttja finansieringen som finns tillgänglig 2015, ska Trafikverket lämna en delredovisning till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 1 mars 2015 med en bedömning av vilka projekt som bör medfinansieras med början redan under 2015, och hur dessa kan hanteras. Vidare ska Trafikverket inför slutredovisningen hålla en hearing med berörda aktörer. Trafikverket ska lämna en slutredovisning till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 20 maj 2015. I slutredovisningen ska en redogörelse av synpunkter från berörda aktörer ingå.

Skälen för regeringens beslut

Befolkningen i de svenska storstäderna växer kraftigt. Täta städer med goda möjligheter till cykel, gång och god kollektivtrafik samt god samhällsservice behövs för att fler ska kunna leva hållbart och för att underlätta uppfyllelsen av de nationella miljö kvalitetsmålen. Kapacitetsbrister i transportsystemet orsakar trängsel. I växande städer är det även trångt för passagerarna i kollektivtrafiken. Flera svenska städer behöver utveckla sin kollektivtrafik bl.a. i syfte att minska klimatutsläppen och förbättra tillgängligheten. En växande befolkning innebär samtidigt ökade transporter som också behöver effektiviseras och miljöanpassas. I många städer är människor utsatta för bullerproblematik och det finns problem med att miljö kvalitetsnormer för utomhusluft överskrids i flera tätorter. Dessutom finns utmaningar relaterade till trafiksäkerhet för bl.a. oskyddade trafikanter.

I budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1, utg. omr. 22) aviserade regeringen att 500 miljoner kronor per år avsätts till insatser för förbättrade stadsmiljöer 2015–2018 i form av statlig medfinansiering till lokala och regionala investeringar i kollektivtrafik i tätort. Regeringen aviserade att staten genom stadsmiljöavtal ska stimulera hållbara transporter i städer. Riksdagen biföll regeringens ökade satsning om 500 miljoner kronor (bet. 2014/15:TU1, rskr 2014/15:85).

Syftet med regeringens satsning är att skapa förutsättningar för att en större andel av transporter i städer ska ske med kollektivtrafik, cykel eller gång och hållbara transporter. På så sätt skapas förutsättningar för minskad biltrafik och därigenom bättre stadsmiljö och mindre trängsel. Stadsmiljöavtalen ska bl.a. ge incitament för kommuner att planera för hållbara transporter och städer. De åtgärder som medfinansieras av staten utgör en del i detta, men i motprestationen från andra ingående parter ligger att de har ett helhetsperspektiv där andra åtgärder, utöver de som medfinansieras, stödjer regeringens övergripande syfte med stadsmiljöavtalen. Dessa åtgärder kan röra andra transportinfrastruktur-satsningar, t.ex. åtgärder för cykel och gång kopplat till transportbehov i samband med kollektivtrafikdelar som staten medfinansierar, eller andra åtgärder som följer av vad som anges ovan i punktlistan om vad Trafikverket ska överväga.

Social integration, jämställdhet och ökad sysselsättning är aspekter som kan beaktas i förslaget till ramverk för särskilda stadsmiljöavtal. Aspekterna kan vara relevanta vid exempelvis satsningar på att förbättra för miljonprogramsområden, eller i samband med nyproduktion av bostäder i kollektivtrafiknära lägen.

Begreppet stadsmiljöprogram med stadsmiljöavtal har förekommit inom ramen för Utredningen om fossilfri fordonstrafik (se SOU 2013:84). Även Boverket har i sin rapport Förslag till strategi för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö (rapport 2014:32) föreslagit kommunala, mellankommunala eller regionala stadsmiljöavtal. Vidare finns beröringspunkter med regeringsuppdraget om att upprätta och förvalta en plattform för frågor om hållbar stadsutveckling (dnr S2013/3465/PBB, S2013/3466/PBB, S2014/1631/PBB).

Stadsmiljöavtalen ska stimulera hållbara transporter genom framför allt förbättrad kollektivtrafik, och därigenom bidra till en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling i de svenska städerna samt till uppfyllelse av generationsmålet och relevanta miljö kvalitetsmål. Genom att tillämpa fyrstegsprincipen främjas både ekonomi och miljö.

Regeringens fokus är att skynda på utvecklingen och implementeringen av innovativa hållbara transportlösningar. Det innebär att de statliga medlen bland annat kan användas för att investera i nya transportlösningar som behöver demonstreras, testas och utvärderas. Regeringens utgångspunkt är att de statliga medlen investeras i samhällsnyttiga projekt som förväntas vara samhällsekonomiskt positiva.

På regeringens vägnar

Mehmet Kaplan

Kajsa Lindström

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA och K
Miljödepartementet/Ee, Me och Mm
Näringsdepartementet/FÖF, KSR, MRT, PUB, RT, SUBT och TIF
Kulturdepartementet/KO
Arbetsmarknadsdepartementet/IU
Boverket
Naturvårdsverket
Riksantikvarieämbetet
Statens energimyndighet
Tillväxtverket
Verket för innovationssystem
Skåne läns landsting
Hallands läns landsting
Västra Götalands läns landsting
Jämtlands läns landsting
Östergötlands läns landsting
Jönköpings läns landsting
Gävleborgs läns landsting
Kronobergs läns landsting
Örebro läns landsting
Gotlands kommun
Samverkansorganet i Kalmar län
Samverkansorganet i Dalarnas län
Samverkansorganet i Blekinge län
Samverkansorganet i Uppsala län
Samverkansorganet i Södermanlands län
Samverkansorganet i Värmlands län
Samverkansorganet i Västerbottens län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Länsstyrelsen i Västmanlands län